

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar Självvärdering

Lärosäte: Stockholms universitet
Forskarutbildningsämne: Pedagogik
Licentiatexamen: Ja
Doktorsexamen: Ja

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Bedömningsgrund:

Avgränsningen av forskarutbildningsämnet och dess koppling till den vetenskapliga/ konstnärliga grunden och beprövad erfarenhet är välmotiverad och adekvat. Forskarutbildningsämnets relation till området för forskarutbildning är adekvat (för de lärosäten som har examensrätt för område för forskarutbildning).

Pedagogik som forskarutbildningsämne vid Stockholms universitet (SU)

Pedagogik som vetenskapligt ämne redogör för, och granskar kritiskt, historiska och samtida idéer om fostran, bildning, utbildning, undervisning och lärande samt historiska och samtida påverkansprocesser gällande dessa. Forskarutbildningsämnet pedagogik, som vid SU är placerat vid Institutionen för pedagogik och didaktik (IPD), involverar studier med avseende på det ovan nämnda. Det inkluderar även studier av lärprocesser i skola, högskola, arbetsliv och andra organisatoriska sammanhang, policyfrågor med bäring på olika utbildningsområden samt övergripande frågor om målsättningar för fostran, bildning, utbildning, undervisning och lärande. Det fokuserar också på meningsskapande hos vuxna och i högskola, inom organisationer, arbete och vård samt på jämförande ämnesöverskridande eller allmändidaktiska frågeställningar. (Vid SU är vissa, i vid mening pedagogiska forskningsinriktningar med särskild relevans för lärarutbildningen, placerade vid specifikt ämnesdidaktiska institutioner. Även barn- och ungdomsvetenskaplig, förskoledidaktisk och specialpedagogisk forskning bedrivs vid egna institutioner.)

Forskningen vid IPD, som är en av de största institutionerna vid SU med 27 professorer och docenter och ca 60 aktiva doktorander varav 26 med pågående anställning, bedrivs i dag inom åtta olika forskningsområden som vart och ett bedriver högre seminarier: *Didaktik; Internationell och jämförande pedagogik; Högre utbildning och utbildningsfilosofi; Karriär- och yrkesvägledning; Organisationspedagogik; Pedagogik och hälsa; Yrkeskunnande och lärande; Utbildningsstudier samt Vuxnas lärande* (se vidare www.edu.su.se/forskning). Indelningen i nämnda forskningsområden exemplifierar den bredd och det djup som institutionen strävar efter och utgör den vetenskapliga förankringen i utbildningen, och svarar också upp mot samhällsliga behov och intressen.

Pedagogikens vetenskapliga grund

Forskningen i pedagogik vid Institutionen för pedagogik och didaktik genererar kunskap om de ovan nämnda kunskaps- och analysobjekten samt följande processer: menings- och identitetsskapande samt agentskap i transformation; villkor för lärande såsom miljöer, materiella och semiotiska resurser; kunskapsbildning i olika inramningar; socialisations- och påverkansprocesser i familjer, på arbetsplatser, i utbildningsinstitutioner, vid vårdinrättningar och inom andra sociala praktiker; undervisning och utbildningssystem; ledarskap och vägledning med särskilt avseende på att skapa förutsättningar för utveckling och hos andra. Därutöver beforskas demokratiseringsprocesser, transkulturell kommunikation, konstruktionen av genus samt normalitet/avvikelse i olika institutionella inramningar.

Även metodologiskt och teoretiskt rymmer ämnet pedagogik en variation och bredd som kan beskrivas som olika forskningstraditioner. Ett flertal finns representerade i institutionens forskningsområden. Några av dessa fokuserar på tolkning och förståelse av *individens erfarenheter*, upplevelser och attityder. Andra granskar kommunikation, maktrelationer och *mellanmänniska processer* i interaktion. Ytterligare andra intresserar sig för *kontextuella*

förutsättningar för lärande och utveckling såsom utbildningsinstitutioner, organisationer, företag eller andra miljöer för lärande, kunskapsbildning och undervisning på en övergripande samhälleligt historisk nivå. Åter andra gör komparativa studier av skolsystem på nationell och internationell nivå. Vidare analyseras materiella, kroppsliga och *symboliska resurser, erfarenheter och förhållningssätt* för att representera och värdera kunskap och kunnande i lärandesituationer och i andra sociala praktiker. Därutöver finns forskningsinriktningar inom pedagogik och didaktik som baseras på filosofiska metoder; etnografiska studier; aktionsforskning; analyser av kvantitativa data på utfall i relation till olika utbildningsinsatser; bedömningar och mätningar av individers och grupperns prestationer i relation till kontextuella förutsättningar och samhälleliga såväl som institutionella interventioner.

Forskarutbildningsämnet pedagogik

Institutionen bildades 2011 genom en sammanslagning av flera olika institutioner. År 2011 hade den tre huvudområden respektive forskarutbildningsämnen: pedagogik, internationell och jämförande pedagogik samt didaktik. Det fanns betydande överlappningar vilket gjorde det svårt att motivera tydliga gränser mellan ämnena i såväl extern som intern kommunikation. Därför initierades ett arbete med att samordna forskarutbildningarna. Under 2015 togs beslutet att lägga ned två ämnen och skapa en gemensam forskarutbildning i pedagogik. Den nya allmänna studieplanen fastställdes av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden i januari 2016. Flertalet doktorander övergick till den nya studieplanen i ämnet pedagogik, men några doktorander som är nära disputation går kvar på övergångsregler.

Forskarutbildningens koppling till praxis och beprövad erfarenhet

Våra forskare/lärare har i flera fall en tidigare karriär utanför akademien som lärare och rektorer i olika skolformer, organisationsutvecklare, psykologer/konsulter eller karriärvägledare. Detta gäller även våra doktorander som i de flesta fall har en professionell bakgrund inom motsvarande områden. Detta ger institutionen ett brett kontaktnät mot avnämare och praktikerfält som svarar mot våra respektive utbildningsuppdrag. De samgåenden mellan olika verksamheter som gjorts har inneburit att vi idag ansvarar för flera utbildningsprogram av relativt olikartad karaktär. På grundnivå har institutionen ansvar för flera yrkesinriktade utbildningsprogram, till exempel Studie- och yrkesvägledarprogrammet och Yrkeslärarprogrammet. Vi medverkar också i flera program, där lärarprogrammen, Kandidatprogrammet i mångfaldsstudier och Kandidatprogrammet Personal, arbete och organisation (PAO) är de mest omfattande. Vi har ansvar för den så kallade utbildningsvetenskapliga kärnan (UVK) inom lärarprogrammen, och i PAO-utbildningen delar vi ansvaret för programmet med Psykologiska institutionen och Sociologiska institutionen. Därutöver finns vid institutionen ett omfattande fristående kursutbud. På avancerad nivå erbjuder vi master- och magisterprogram med olika inriktningar. Centrum för universitetslärarutbildning är förlagt vid institutionen. Till detta ska läggas omfattande uppdragsutbildningar inom lärarprogrammen, samt Rektorsprogrammet som vi ansvarar för och där vi samverkar med tre andra institutioner vid Stockholms universitet samt i större uppdrag mot Skolverket. Sammantaget har forskarstuderande vid institutionen rika möjligheter att följa och delta i forskning, utvecklingsarbete och undervisning i många av pedagogikens kärnområden.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematisk upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Huvudhandledargruppens sammansättning och kompetens

Institutionen förfogar över en stor grupp anställda handledare med olika kompetensprofiler inom stora delar av det pedagogiska forskningsfältet. I januari 2017 består huvudhandledargruppen av nio anställda professorer samt 18 docenter varav 16 män och 11 kvinnor. Därutöver medverkar ett tiotal lektorer som handledare. Huvudhandledarna har maximalt fem aktiva doktorander vardera för att säkerställa att de har möjlighet att bedriva handledning av hög kvalitet. I samband med antagningen av nya doktorander beskriver de sökande kandidaterna vilket forskningsområde de avser arbeta inom och de behöver i sin ansökan visa att de förhåller sig till den forskning som bedrivs inom området och institutionen. När de antagits kan vi på så sätt säkerställa att de får handledare med djup kompetens inom doktorandens område. Flertalet handledare har en till tre doktorander. Lägst docentkompetens krävs för att få undervisa i kurser på forskarnivå eller för att vara huvudhandledare (men lektorer kan vara handledare). Professors- och docentgruppen är internationell: vi har handledare med bakgrund från Polen, Taiwan, Australien, Iran, Kuba, Finland, Grekland och Somalia.

Handledares möjligheter att forska och hålla sig á jour med samhällets utveckling

Alla anställda handledare har forskningstid i tjänsten. Lektorer har en garanterad forsknings- och utvecklingstid på 30 % av sin arbetstid. Motsvarande för professorer är 40-80 %. Därtill kommer i flera fall externt finansierad forskningstid från flera stora forskningsfinansiärer. Institutionens åtta forskningsområden har egna budgetar och kan själva besluta om extra tilldelning av forskningstid exempelvis för artikelförfattande. Vid SU görs även en hel del satsningar på att utveckla verksamheten inom olika områden i relation till utvecklingen i samhället. Rektor, områdesnämnd och fakulteter gör särskilda satsningar genom medel för utvecklingsarbete. Institutionen har varit framgångsrik i att få sådana medel och flera av våra handledare deltar eller har nyligen deltagit i den typen av projekt. Sammantaget ger denna stödstruktur handledarkollegiet goda möjligheter att bedriva forskning och utvecklingsarbete inom ramen för sina tjänster – ett arbete som följs upp årligen av prefekterna. Samtliga huvudhandledare vid institutionen har en pågående anställning hos oss eftersom huvudhandledarskap involverar myndighetsutövning, vilken i sin tur kräver ett aktivt förhållningssätt och ett tydligt ansvarsförhållande till gällande regelverk. Huvudhandledarens ansvar diskuteras vid våra kollegiala diskussioner om och i forskarutbildningen. Samtliga huvudhandledare har gått en handledarutbildning och flertalet handledare har gått eller är under utbildning. Utöver de anställda huvudhandledarna och handledarna har institutionen externa handledare, flertalet verksamma vid andra lärosäten eller pensionerade tidigare medarbetare. Vi har pågående samarbeten med handledare från Göteborgs universitet, Södertörns högskola, Röda korsets högskola, Kungliga Tekniska Högskolan, University of

Birmingham, London University, London Institute of Education, National University of Ireland Maynooth m.fl.

Systematiskt utvecklingsarbete i handledarkollegiet: mötesformer

Att träffas regelbundet för att utbyta erfarenheter kan ses som kompetensutveckling. Vid institutionen finns fyra övergripande mötesformer där forskarutbildningsfrågor diskuteras och erfarenheter delas. Dessa mötesplatser är grunden för vårt kollegiala systematiska utvecklingsarbete och syftar till att ge doktorander goda förutsättningar för att slutföra sina doktorandstudier och erhålla doktorsexamen.

- Handledarkollegier: varje termin
- Professors- och docentgruppen: 2 ggr per termin
- Forskarutbildningskollegiet: varje termin
- Forskarutbildningskonferensen: årligen

Handledargruppen träffas i *Handledarkollegier* varje termin. Syftet med dessa är att dela handledarnas respektive erfarenheter av handledarskap och på så sätt öka gruppens samlade kompetens och kunskap om forskarutbildningens kvaliteter och utvecklingsmöjligheter. Därutöver stöttar kollegiet varandra i handledningsprocessens olika faser inför kvalitetsbedömningar, eventuella avsteg eller förseningar i relation till planering av doktorandprojekt, i etiska frågeställningar och relationella spörsmål i handledningssituationen. Kollegiet syftar även till att ge en överblick över doktorandprojekten vid institutionen.

Professorer och docenter träffas därutöver två gånger per termin i ett rådgivande organ. Även här är forskarutbildningen ett stående inslag. Vid dessa möten har vi gått igenom och diskuterat de stora förändringar i forskarutbildningen som genomförts de senaste åren, nedläggningen av forskningsämnen, ny allmän studieplan, förändrad antagningsprocess, kvalitetsgranskningsprocessen inför disputationer, kursutbudet etc. Alla större förändringar har skett först efter samråd med professors- och docentrådet, som har fått ge individuella synpunkter till prefekten om de största förändringarna. Vid institutionen har ett utvecklingsarbete skett vad gäller administrativa rutiner med syftet att öka dokumentation och transparens i de beslut som tas om handledningsresurser, granskningsrutiner m.m. Handledarna har tillgång till en *FAQ för handledare* på vår interna webb och där finns även samtliga blanketter och riktlinjer.

Samtliga handledare och doktorander inbjuds till ett *Forskarutbildningskollegium* varje termin. Kollegiet stödjer studierektors och prefekts arbete med att utveckla forskarutbildningen. Syftet är att lyfta aktuella frågor som uppstår i handledning på forskarnivå för att höja kvaliteten på utbildningen samt tillvarata och dela erfarenheter och kunskaper om hur frågorna kan hanteras på ett pedagogiskt fruktbart sätt. Några teman som diskuterats under det senaste året är: *Hur ger vi kritik på ett konstruktivt sätt vid handledning, seminarier och granskningstillfällen? Hur arbetar vi med etiska frågor i doktorandprojekt? Hur dokumenterar vi vad som sker i handledningsprocessen? Vilka förväntningar har vi på varandra?*

Utöver ovanstående mötesformer anordnar vi en *Forskarutbildningskonferens* varje år under en heldag; doktorandrådet har ansvar för programmet. Det övergripande temat 2016 adresserade temat ”artikelskrivandets vedermödor, från utkast till publicerad artikel”. Utöver handledare och doktorander inbjuds även alumni från de senaste fem åren att medverka i

konferensen. Två av dessa alumner bjuds in särskilt som föreläsare och delar med sig av sina erfarenheter.

Strategi för långsiktig kompetensutveckling och handledarförsörjning

Varje nyantagen doktorand får sedan 2014 tre handledare. Detta har varit mycket uppskattat av doktorander och av handledarna. Utöver huvudhandledarens djupa kunskap inom forskningsområdet får doktoranden två andra handledare som kan tillföra delvis bredare och kompletterande perspektiv och kompetens. Trehandledarsystemet ger en möjlighet för våra lektorer som ännu inte har docentkompetens att meritera sig. Institutionens lektorer får på detta sätt följa mer erfarna handledare vilket är utvecklande för alla parter. Lektorerna bidrar med sina ofta aktuella kunskaper inom ett visst specifikt forskningsområde med relevans för doktoranden. Handledarens funktion kan även vara att ge mer allmänt hållna kommentarer på texter samt att fungera som en mentor för doktoranden. Sammantaget ger trehandledarsystemet många fördelar då det skapar förutsättningar för en kompetensutvecklande dialog inom handledargruppen och en långsiktig uppbyggnad av handledningsresurser vid institutionen.

Ett system med tre handledare påverkar även gruppdynamiken och maktrelationerna i handledningsprocessen. Detta upplever doktoranderna som positivt och det har även påverkat frekvensen av handledarbyten som sjunkit betydligt sedan 2014 när systemet infördes. Ett fåtal av de mest erfarna handledarna menar att systemet är något mer tungrovt administrativt än tidigare medan flertalet är positiva till förändringen som gäller nyantagna doktorander fr.o.m. hösten 2014. Med tre handledare blir det även viktigt att diskutera hur handledningen ska organiseras, dokumenteras och vem som tar ansvar för vad i processen. Det blir i sig en form av kompetensutveckling för samtliga handledare att samarbeta med kollegor man kanske inte tidigare arbetat med. Samtidigt blir det något mer tidskrävande att behöva tala om frågor och rutiner som kanske tidigare tagits för givna eller styrts av huvudhandledaren. Handledarnas olika ansvarsområden har diskuterats i Professors- och docentgruppen. De kom fram till en gemensam beskrivning av de olika handledarnas funktioner i handledningsprocessen. Denna finns beskriven i vår *FAQ för handledare* som finns på <http://www.edu.su/internt>. Institutionen har i samband med implementeringen av trehandledarsystemet ökat på handledningsresursen med fem timmar för att möta behovet av ökad planering, diskussion och dokumentation. Att låta flera lärare dela på kursansvaret i våra obligatoriska och valbara kurser är ytterligare ett led i kvalitetsarbetet i forskarutbildningen.

Kontakttid och digital dokumentation av handledningsprocessen

Vanligen träffas samtliga handledare och doktoranden vid ett möte om två timmar en gång i månaden. Därutöver sker digital kommunikation och mera spontana möten i fikarummet etc. En diskussion som nyligen initierats och som kan bli ett utvecklingsområde är digital dokumentation av handledningsprocessen. I särskilda mappar sparas textutkast, dagordning, kommentarer, ljudfiler, länkar och metareflectioner samt planering av handledningstillfällena. Sammantaget ger det digitala arkivet goda möjligheter att reflektera över handlednings- och forskningsprocessen samt över villkoren för lärandet i utbildningen. I dagsläget används det aktivt av några handledare men allt fler blir intresserade. En rikare dokumentation kan vara viktig när handledningsprocessen av någon anledning går i stå och doktoranden blir försenad.

Handledarbyten

Vid institutionen försöker vi betrakta handledarbyten som något naturligt förkommande som ska hanteras så prestigelöst som möjligt. Ett byte görs i följande ordning och så snabbt som

det överhuvudtaget är möjligt eftersom det annars riskerar att påverka doktorandens möjlighet att använda sin tid effektivt:

- Den forskarstuderande eller handledaren vänder sig till studierektorn (eller prefekt om studierektor är handledaren).
- En ny tilltänkt handledare tillfrågas av studierektor eller prefekt.
- Beslut fattas av prefekt.
- Studierektor informerar alla inblandade parter.
- Bytet dokumenteras som prefektbeslut.

Uppföljning av handledning

Det har hittills varit svårt att utveckla former för att ge handledare mer systematisk återkoppling. Under våren 2015 tog studierektor ett initiativ till en anonym årlig enkät till doktoranderna kring hur de upplever handledningen och hela arbetsmiljön vid institutionen. Doktorandrådet menade att det räckte med att delta i de återkommande medarbetarenkäter som görs vid SU:s institutioner. Tyvärr ger dessa centralt utformade enkäter inte någon specifik information om hur varje handledares prestationer uppfattas av de forskarstuderande. Som doktorandernas närmsta chef genomför studierektor utvecklingssamtal varje år och frågor om handledningen är då centrala och dokumenteras. Under de senaste åren har samtliga forskarstuderande vid utvecklingssamtalen beskrivit att de är nöjda eller mycket nöjda med sin handledning och med sammansättningen av handledargruppen. Antalet doktorandinitierade handledarbyten har gått ned kraftigt och är nu mycket lågt. Under 2015-2016 har sammanlagt tre byten skett på doktorandernas initiativ medan det under 2012-2014 skedde i genomsnitt fem gånger per år. Handledarskapet är också något som tas upp i prefekternas utvecklingssamtal med professorer och docenter samt vid lönesamtalet. Här ges handledarna möjlighet att beskriva dels hur de tycker att forskarutbildningens organisation ger dem möjlighet att utföra sitt handledarskap, samt vilken eventuell ytterligare kompetensutveckling de anser sig behöva. Vi har under de två senaste åren satsat mer resurser på handledning av de doktorander med låg aktivitet där finansieringen tagit slut men som önskar disputerat. I många fall har doktoranderna fått en nytändning genom tätare återkoppling, granskningsseminarier och i många fall nya handledare. Satsningen har lett till mycket goda resultat. Cirka tjugo av dessa kommer eller har disputerat under 2016-2018.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Doktorandgruppen - en internationell miljö

Vid institutionen finns i dag ca 60 aktiva doktorander, varav 26 har en pågående finansiering i form av en fakultetsfinansierad doktorandanställning vid SU (23) eller vid annat lärosäte. Av dessa 26 är 23 antagna i ämnet pedagogik. Det finns drygt 20 doktorander nära disputation, varav ca 10 går kvar enligt övergångsregler på allmänna studieplaner i didaktik från 2008 respektive 2011 samt internationell och jämförande pedagogik från 2008. Aktiva utan finansiering fasas nu snabbt ut ur systemet och många planeras disputeras under 2017-2018. Under 2016 disputerade totalt åtta doktorander varav sju under hösten, sex i pedagogik och en i didaktik. Under 2017 är 15 disputationer planerade, varav majoriteten (10) i pedagogik. Därutöver finns en grupp på ca tio doktorander som går kvar på lägre aktivitet och som eventuellt kan bli klara under 2018/2019. Även dessa erbjuds handledning.

Av de anställda doktoranderna är tolv män och fjorton kvinnor. Åldrarna spänner mellan 25 och 57 år. Medelåldern är knappt 40 år. Sex av våra anställda doktorander kan kategoriseras som internationella doktorander. De har kommit från Grekland, Tyskland och USA för att studera vid Institutionen för pedagogik och didaktik. Av hela doktorandpopulationen om ca 60 individer är ca 50 % födda utanför Sverige – i Norge, Island, Kina, Taiwan, Irak, Grekland, Kenya, Indien, Rumänien, Israel, Italien, Tanzania, Storbritannien och Kanada. Miljön är således internationell. Samtliga obligatoriska kurser ges på engelska. Många av våra seminarier är också engelskspråkiga. Vi växlar mellan svenska och engelska i samtal och vid seminarier. Samtliga internationella doktorander studerar svenska på något sätt, men flertalet önskar fler och bättre kurser vid SU i svenska för just akademiker, då det är svårt att komma med på SFI och komvuxkurser. Doktorander med engelska som modersmål har institutionstjänstgöring som språkgranskare vilket vi menar är en viktig satsning för att ytterligare öka internationaliseringen av utbildningen och möjligheterna för doktorander och forskare att kommunicera sin forskning i välrenommerade tidskrifter.

Externfinansierade doktorander samt doktorander utan finansiering

Samtliga fyra externfinansierade doktorander har en huvudhandledare med anställning vid institutionen för att stärka institutionens möjligheter att följa upp doktorandernas progression och säkerställa att målen för examen på forskarnivå uppnås. Denna doktorandgrupp går våra obligatoriska kurser och deltar i våra seminarier. Granskningsseminarier sker i institutionens lokaler och med läsare från oss. Det finns gästplatser med dator tillgängliga för externa doktorander och de har tillgång till epost och universitetets övriga IT-tjänster. Doktorander utan finansiering har inte alltid möjlighet att hitta tid för att delta i seminarier etc eftersom de vanligen har ett annat arbete. Från och med 2016 har doktorander antagna före 2008 fått byta

till den senast gällande allmänna studieplanen vilket fått till följd att de behöver gå några av våra nya obligatoriska kurser. Syftet var och är att skapa goda förutsättningar för de doktorander som varit länge i forskarutbildningen och inte längre åtnjuter finansiering att kunna avsluta sina doktorandstudier och ta examen. Kursdeltagande kan få gruppen försenade doktorander att bli mer involverade i forskningsmiljön samt ge dem möjligheter att uppdatera sina kunskaper inom de områden som de obligatoriska kurserna behandlar.

Lokalt nätverk: den primära forskningsmiljön

I de forskarstuderandes vardag är det doktorandgruppen som utgör den kanske mest väsentliga miljön. I gruppen, där alla befinner sig i samma situation men i olika skeden av processen, kan nya idéer testas, erfarenheter utbytas och ett sammanhang skapas. Det är viktigt för oss att organisera arbetet på institutionen så att doktoranderna möts i det dagliga arbetet och på så sätt kan utveckla sina relationer och samarbeten redan från början. I samverkan med doktorandrådet har en serie åtgärder, bl. a. syftande till att öka närvaro och deltagande på arbetsplatsen, lett till lägre sjukskrivningstal och ökad trivsel de senaste åren. Som ett led i att stötta doktorandgruppen och deras interna arbete inrättades fr o m hösten 2014 ett arbetslagsmöte i seminarieform; *Doktorandseminariet*, som är ett obligatoriskt men ej examinerat inslag i forskarutbildningen. Här träffas samtliga doktorander en gång i månaden och seminariet leds av institutionens olika huvudhandledare växelvis. På så sätt ges doktoranderna möjlighet att lära känna flertalet forskare vid institutionen samtidigt som handledarna får ta del av fler doktorandprojekt än sina egna. Två doktorander presenterar sina pågående arbeten vid varje seminarium. Doktorandrådet har vanligen sitt möte i samband med seminariet vilket lett till bättre uppslutning än tidigare då många valde att prioritera bort doktorandrådet.

Genom en *förändrad antagningsprocess* 2014 började vi anställa doktoranderna gruppvis fr o m 1 september varje år. Varje kohort har sedan dess (den tredje började ht. 16) placerats intill varandra i samma arbetsrum för att öka möjligheterna till samarbete och för att göra miljön kreativ och stödjande. Redan vid anställningsintervjun diskuteras den psykosociala arbetsmiljön och betydelsen av att rent fysiskt finnas på plats i forskningsmiljön då mycket av lärandet sker i informella samtal över kaffet etc. Vi informerar doktoranderna redan vid anställningen om att de förväntas vara på plats på institutionen i hög grad, även om de naturligtvis även har möjlighet att arbeta t.ex. i biblioteket eller hemifrån. Studierektor samtalar regelbundet med doktoranderna om deras upplevelse av arbetsmiljön vid institutionen. I dag har vi en högre närvaro och, enligt doktorandrådet och vad som framkommer i utvecklingssamtalen, en stor trivsel bland doktoranderna med pågående anställning.

En *introduktionsutbildning* av nya doktorander infördes fr o m 2014 för att ytterligare förbättra möjligheterna för doktoranderna att möta den nya vardag som det innebär att övergå från att (ofta) vara lärare i någon skolform till att bedriva studier på forskarnivå som innebär mycket ensamarbete och därmed inte längre någon daglig återkoppling på sitt arbete. Frågor som tas upp är bl.a. hur man planerar sin egen tid och dokumenterar sina framsteg så att man inte hamnar i svackor samt handledningssituationens utformning. Vid introduktionen berör vi även hur man kan ”använda” miljön vid institutionen som helhet för att få det stöd och den stimulans man behöver som doktorand. Därutöver behandlas de regler och rutiner som ramar in forskarutbildningen.

Kurserna är en viktig del av utbildningen, och genom att läsa kurser på ca 50 % det första året lär doktoranderna känna varandra samtidigt som de utvecklar viktiga kunskaper inför

datainsamling. Detta är ett bra sätt att komma igång med studierna menar doktoranderna genomgående vid utvecklingssamtalen.

Varje måndagsförmiddag träffas de doktorander som har möjlighet för en ”*doktorandfika*” där även närmaste chef, d.v.s. studierektor, deltar. Här kan aktuella frågor diskuteras på ett informellt sätt och nya bekantskaper uppstår över en kaffekopp. Doktorandfikat är precis som utvecklingssamtalen, kommunikationen med doktorandrådet och introduktionsutbildningen viktiga tillfällen att samla in doktorandernas perspektiv på forskningsmiljön och den totala arbetsmiljön och på den upplevda kvaliteten i utbildningen. Vid institutionens ledningsgruppsmöten som sker varje vecka, diskuteras detta kontinuerligt och eventuella problem och utvecklingsområden följs upp systematiskt.

Till det lokala nätverkandet hör även våra *institutionsövergripande internat* där doktoranderna deltar. I augusti varje år samlas hela institutionen för att diskutera utvecklingsfrågor. Under 2016 var temat ”akademiskt lärarskap” och hur vi kan utveckla nya former för att systematiskt utforska och dela erfarenheter av individuella lärares pedagogiska praktiker för att skapa en ökad kollegial medvetenhet om varför vi väljer vissa arbetssätt och arbetsformer m m. Detta var ett viktigt tillfälle för doktoranderna att lära känna flera medarbetare vid institutionen samt att diskutera universitetsläraryrket inför sitt eget deltagande i kurser och handledning. Vid det årliga *forskningsinternatet* i november diskuterades senast forskningskommunikation, och även här var doktoranderna deltagare i diskussionerna. Vid internaten ges doktoranderna möjlighet att lära känna flera av våra forskare/lärare och kan på så sätt utöka sitt lokala kontaktnät.

Medel för konferensresor och datorresurser

Sedan 2011 har medel för konferensresor avsatts i institutionens budget. Varje doktorand har möjlighet att söka upp till 40 000 kr under studietiden för att kunna delta med paper eller poster vid internationella och nationella konferenser. Därutöver kan de söka medel från SU:s donationsfonder. Samtliga doktorander har tillgång till arbetsplats med en stationär dator samt bärbara datorer som finns för utlåning. Doktoranderna får de programvaror de behöver. Workshops i olika programvaror hålls när det finns intresse och behov.

Internationella nätverk

Då institutionen är stor och har åtta verksamma forskningsområden samt medel avsatta för konferensresor finns mycket goda möjligheter för doktoranderna att delta vid internationella konferenser och lära känna forskare i våra stora nätverk. Att presentera ett paper internationellt är ett obligatoriskt krav i den allmänna studieplanen. Till institutionens seminarier inbjuds gästdeltagare och forskare från respektive nätverk. Även i kurserna på forskarnivå deltar nationellt såväl som internationellt erkända forskare regelbundet.

I samtal med de forskarstuderande som antagits på senare år har vi förstått att institutionens forskares omfattande internationella nätverk har setts som en viktig resurs. De nationella och internationella nätverk som de åtta forskningsområdena ingår i och som därmed kommer doktoranderna till dels är listade på respektive områdes webbplats. Den internationella miljön ökar doktorandernas möjlighet att lära sig kommunicera på akademisk engelska med många olika forskare i pedagogik från stora delar av världen.

Antagning av doktorander

När institutionen bildades 2011 var antagningsprocessen relativt traditionell, med stort inflytande från enskilda medarbetare och med begränsad transparens i olika moment. För att

kvalitetssäkra processen utvecklade vi under 2014 ett system som är tidseffektivt samtidigt som det låter institutionens mångfald i perspektiv och kunskapsintressen bli en tillgång. Cirka 20-25 professorer och docenter deltar i bedömningen av ansökningar varje år. Dessa får först en lista över samtliga sökande där de får ange eventuella jävsförhållanden, t.ex. att de tidigare handlett en sökande eller varit i kontakt i samband med ansökan.

I fas ett görs en behörighetsbedömning av studierektor och administratör av de vanligen ca 100 inkomna ansökningarna. De behöriga delas därefter in i grupper om ca tio-tolv ansökningar. Bedömaregruppen delas i sin tur in i mindre grupper om ca fem som enskilt får läsa tolv forskningsplaner som dels plagiatkontrollerats dels anonymiserats. Forskarna sätter poäng ett till tio i sex bedömningskriterier hämtade från den allmänna studieplanen. Utöver dessa bedömer vi utan att sätta poäng varje projekts etiska känslighet och om de kräver central etikprövning. En rangordning av det totala antalet behöriga sökande tas fram. Bedömaregruppen sätter sina poäng utan att konferera sinsemellan. De tio till tolv forskningsplaner som fått högst poäng av samtliga bedömda tas ut till en andra fas. Vid denna får fyra professorer (som även deltagit vid fas ett) hela ansökningen, inkl. masteruppsatser, publicerade artiklar etc., och sätter poäng på detta i samma kriterier som i den första omgången. Även denna fas sker utan några möten mellan bedömarna. Totalpoängen räknas samman, dvs. poängen från omgång ett och två läggs ihop och en ny rangordning tas fram. Rangordningen ligger sedan till grund för institutionsstyrelsens beslut om vilka och hur många sökande som ska antas.

I andra omgången kallas de sökande till en intervju (ev. via Skype) och referenser tas. Denna fas handlar endast om att säkerställa kandidatens personliga lämplighet och inga nya poäng sätts. Vid intervjutillfället får de sökande göra ett test av sin akademiska engelska. De får en helt ny vetenskaplig artikel att läsa och ska under maximalt en timmes tid skriva ett abstract som sammanfattar denna artikel. Abstractets struktur och språkliga kvalitet granskas därefter av tvåspråkiga bedömare. Idag sätter vi inte poäng på denna del av ansökningsprocessen utan vi gör den som ett test på att en person vi avser anta verkligen har den förmåga som krävs. Vi har rangordnat abstractens kvalitet och kan se att det finns ett samband mellan kvaliteten på abstract och de poäng den sökande fått tidigare vilket är mycket intressant. Vår tolkning är att om det skulle vara stor skillnad mellan de tidigare poängen och kvaliteten på abstracten, så skulle vi behöva göra en ännu noggrannare granskning av tidigare inlämnat material eftersom stora diskrepanser i prestation kan vara ett tecken på fusk eller otillåten hjälp med forskningsplanen. I dagsläget har vi inte tillräckligt med data (från endast tre ansökningsomgångar) så att vi med statistisk säkerhet kan påstå att det finns ett samband mellan kvaliteten på abstractet och poängen i bedömningen av ansökan. De sökande har varit enhälligt positiva till testet och de har fortsatt att arbeta med abstract som genre i den obligatoriska kursen *Academic Literacy, Rhetoric and Genres*. Sammantaget menar vi att abstracttestet dels ger viktig information om de sökandes förmåga att ta till sig och referera forskning, dels ger en signal till de sökande om hur viktigt det är att kunna behärska akademisk engelska.

Vi ser antagningsprocessen som ett utvecklingsområde där vi arbetar med uppföljning av hela processen. I dagsläget har vi antagit 16 doktorander i det nya systemet och samtliga ligger väl i fas med planeringen i sina individuella studieplaner. Flera har redan publicerat artiklar och fått stipendier för sina framgångsrika studier. Det förefaller i dagsläget som om den nya antagningsprocessen gör det möjligt att sälla fram de kandidater som har förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen på avsedd tid. Antagningsprocessen har gett en spridning av kandidater så att i stort sett samtliga forskningsområden fått nya doktorander de senaste tre

åren. En utvärdering av systemet kan göras först om tre till fyra år när åtminstone två kohorter har fullgjort sina 48 anställningsmånader.

Systematisk kvalitetsgranskning steg ett till tre

Utöver den årliga uppföljningen i den individuella studieplanen och doktorandernas presentationer av texter vid regelbundna seminarier i forskningsområden och vid doktorandseminariet, görs en kvalitetsgranskning i tre steg innan disputation för avhandlingar och i två steg för licentiatuppsatser. Det första formella steget för en avhandling är *läsgruppen* som planeras in efter ca 50 % av tiden, dvs. under termin fyra eller fem. Det andra steget är *slutseminariet* som sker ca ett halvår före tänkt disputation. Det tredje steget innebär att en professor, av prefekten utsedd till *slutläsare*, läser manus tio veckor före tänkt disputationsdatum och ger ett formellt klartecken (eller i ytterst sällsynta fall en skriftlig avrådan) innan disputationsanmälan kan skickas in av huvudhandledaren.

Steg ett: läsgrupp

Efter fyra till fem terminer beslutar den forskarstuderande tillsammans med sin huvudhandledare att genomföra en läsgrupp. Texten som ska presenteras vid detta seminarium ska innehålla ett syfte och forskningsfrågor, en genomgång av forskningsläget, en inventering av det källmaterial som ska användas i undersökningen, vilken metod/-er samt vilken teoretisk tolkningsansats som doktoranden kommer att använda. Även ytterligare delar kan ingå, beroende på hur långt arbetet framskridit. Till läsgruppen inviteras två disputerade läsare från institutionen - alternativt en intern och en extern - som läser och kritiskt granskar och återkopplar på doktorandens manus. Innan läsarna kontaktas av handledaren informeras prefekt, eftersom den senare fattar det formella beslutet om att fördela timmar på läsarna. Läsarna ska dels peka ut möjliga problem i ett tidigt stadium av forskningsprocessen så att doktoranden har en möjlighet att ta sig förbi dessa, dels bidra med nya infallsvinklar och hjälp att vidareutveckla tänkandet i olika delar av projektet. Läsarna lämnar sina synpunkter skriftligt i samband med seminariet för att doktoranden ska kunna återvända till och reflektera över aspekter som aktualiserats i syfte att stärka det fortsatta avhandlingsarbetet.

Steg två till tre: slutseminarium och slutläsare

När disputationen närmar sig ska ett slutmanus granskas (dvs. ca 90 % eller sex månader innan planerat disputationsdatum). Det ska innehålla samtliga avsnitt dvs. även slutdiskussion samt referenslista i en så väl utvecklad form som möjligt. Innan läsarna kontaktas av handledaren informeras prefekt eftersom den senare formellt fattar beslut om timtilldelning till läsare. Vid slutseminariet ska minst en av läsarna vara anställd vid institutionen. Läsarna ska i normalfallet vara docenter eller professorer. Läsarna ska inför seminariet skriftligt sammanfatta sina synpunkter, kommentarer och förslag och överlämna dessa till doktoranderna och handledarna som ett formativt underlag för fortsatta diskussioner och efterarbete. Direkt efter seminariet konfererar handledare, läsare och doktoranden. Man kommer då fram till vilka revideringar och kompletteringar av manus som anses helt nödvändiga inför disputationen. Huvudhandledaren ansvarar därefter för att tillsammans med den forskarstuderande inom kort tid efter slutseminariet bearbeta de synpunkter, kommentarer och förslag som kommit fram under seminariet och komma överens om vad som behöver göras innan planerad disputation. Läsarna från slutseminariet gör en sista kvalitetsgranskning av avhandlingsmanuset innan manus går till en särskilt utsedd professor som gör en slutläsning senast tio veckor innan tänkt disputationsdatum. Om en skriftlig avrådan behöver göras blir samtliga professorer inblandade i läsningen. Steg två-tre i granskningsprocessen förbereds genom att huvudhandledaren lämnar in ett förslag på läsare och slutläsare till prefekten. Medlemmar i läsgruppen får ej ingå i betygsnämnden.

Ovannämnda gransknings- och återkopplingsstruktur utgör en central del av institutionens systematiska arbete med att utveckla kvalitetsdrivande processer i forskarutbildningen, och syftar ytterst till att stödja doktorandernas lärprocesser i relation till de lärandemål som gäller för forskarutbildningen i pedagogik. Det är mot bakgrund av denna ambition att bygga upp kvalitetsdrivande strukturer som nedanstående redogörelse för forskarutbildningens utformning, genomförande och resultat ska förstås.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik/konstnärliga forskningsmetoder inom forskarutbildningsämnet.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Pedagogikens rikedom i perspektiv och dataproduktion/metodologier bygger på skilda epistemologiska och ontologiska antaganden som historiskt format olika forskningstraditioner. Vid institutionen finns i våra åtta forskningsområden djup och bredd i forskningsansatser. Detta är något kollegiet gärna lyfter fram som en styrka för forskarutbildningen, men det utgör även en möjlighet för den enskilda doktoranden som på ett aktivt sätt behöver välja en forskningsansats med relevans för det egna forskningsintresset och forskningsfrågan. Våra kursers och miljöns övergripande syfte är att stödja doktoranderna i att hitta och utveckla ansatser som är förenliga med deras respektive kunskapsintressen samt att ge dem möjlighet att utveckla sin argumentation för de val de gör genom hela forskningsprocessen. Ett väl utvecklat resonemang om det egna kunskapsbidraget visar att doktorander utvecklat en förståelse för pedagogik som disciplin. Doktoranderna deltar regelbundet i minst två olika seminarier och forskningsgrupper för att på så sätt utöka sin repertoar av forskningsmetodologier och teoretiska perspektiv på pedagogiska frågeställningar och tillämpningsområden.

Kursutbud på forskarnivå

Forskarutbildningen i pedagogik består fr.o.m. 2016 av 150 hp. avhandlingsarbete och 90 hp. kurser. Det är således främst det individuella arbetet med avhandlingen som bidrar till utvecklingen av djupa kunskaper och förståelse i pedagogik och i forskningsmetodik med relevans för studiens forskningsfråga. Disputationen och granskningen av avhandlingen är slutpunkten i en lång process där doktorandens förståelse fördjupas dels genom eget arbete med studien och i läskurser, dels genom den återkoppling hen får vid granskningsseminarier och konferensdeltagande (se föregående aspekt).

Obligatoriska och valbara kurser kompletterar förståelsen och bidrar till att doktoranden utvecklar bredare kunskaper i pedagogik och i forskningsmetoder med relevans för pedagogik som vetenskap. Samtliga obligatoriska kurser reviderades i samband med att den nya allmänna studieplanen fastställdes 2016. Andelen obligatoriska kurser ökade med 7,5 hp. till 52,5 hp. Två kurser nyutvecklades för att säkerställa att doktoranderna uppnår de mål som inte examineras i avhandlingen eller i övriga kurser. Av de obligatoriska kurserna är det främst kurserna *Research Traditions and Theoretical Perspectives* 15 hp. samt *Theories and Methodologies*, 7,5 hp. som leder till att doktoranderna kan utveckla bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik i allmänhet. I kurserna får doktoranderna möta lärare och forskning från institutionens samtliga forskningsområden och utvecklar därmed sin förmåga att jämföra och kritiskt granska olika typer av forskning samt att designa egna studier. I fokus står analyser av forskningsfrågor,

perspektiv och grundläggande antaganden och metodologiska ansatser som format olika traditioner inom pedagogiken.

Samtliga kurser i forskarutbildningen ges vartannat år för att göra det möjligt för doktoranderna att bli klara med kursdelen på avsedd tid. Fyra av de obligatoriska kurserna ska genomföras under de fem första terminerna av studierna för att kunskaperna ska kunna ligga till grund för designen av avhandlings-/licentiatstudien (kurs 1, 2, 3, 4). Övriga två kurser (5, 6) pågår med låg intensitet under hela studietiden och examineras först i slutet av utbildningen. De obligatoriska kurserna ges på engelska.

De obligatoriska kurserna, samt deras syfte och förväntade studieresultat framgår av förteckningen nedan.

Progression och kursstruktur över tid

Samtliga kurser ska vara godkända vid disputationen för att säkerställa att doktoranden uppnått målen och verkligen kommer att kunna ta ut sin examen. Utöver de obligatoriska kurserna ges på rullande schema vartannat år fyra valbara *metodteorikurser*. Syftet med dessa är att ge doktoranderna möjlighet att fördjupa sin kunskap och förståelse i metodologiska ansatser med relevans för pedagogiska frågeställningar.

1. Kvantitativa metoder, 7,5 hp.
2. Text och narrativ. Analoga och digitala källor, 7,5 hp.
3. Policy, diskurs och jämförelse, 7,5 hp.
4. Hypotes, handling, design, 7,5 hp.

Metodteorikurserna gör det även möjligt att fördjupa samarbetet mellan olika forskare från skilda forskningsområden, vilket vi tror är positivt inte bara för forskarutbildningen utan för hela institutionens forskning och undervisning. Metodteorikurserna ges alltid av minst tre seniora lärare, som i undervisningen kan ställa sina egna respektive metodteoretiska utgångspunkter i relation till varandra. Upplägget hjälper doktoranderna att utveckla en metakunskap om olika metodologiska val och deras konsekvenser för vilken kunskap som kan produceras om ett särskilt fenomen. När doktoranden ytterligare ska fördjupa sin kunskap och förståelse i relation till avhandlingens kunskapsområde ger vi individuella eller gruppvisa *läskurser*. Mall för kursplan finns och beslut om inrättande tas av studierektor. Läskurserna sambedöms av handledaren och en professor som sedan blir examinator för kursen.

Obligatoriska kurser i pedagogik (ges fr.o.m. 2016)

Obligatoriska kurser	Syfte och förväntade studieresultat
1. Forskningstraditioner och teoretiska perspektiv, 15 hp. (Research Traditions and Theoretical Perspectives)	Kursens syfte är att ge de forskarstuderande möjlighet att utveckla ett brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet "education" motsvarande pedagogik/didaktik samt att utveckla förtrogenhet med vetenskapliga teoretiska grundvalar, vetenskaplig metodik i allmänhet och med specifika teorier och metoder inom pedagogikens/didaktikens fält i synnerhet.
2. Forskningsetik, 7,5 hp. (Ethics in Educational Research)	Kursens syfte är att ge de forskarstuderande möjlighet att utveckla sin förmåga att göra forskningsetiska ställningstaganden i relation till det egna avhandlingsarbetet samt att kunna formulera, analysera och problematisera forskningsetiska dilemman med utgångspunkt i regelverk och fördjupningslitteratur. Därutöver ger kursen deltagarna möjlighet att utveckla sin förmåga att i relation till etiska frågor visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används med fokus på pedagogiska och didaktiska fenomen och frågor.
3. Teorier och metoder, 7,5 hp. (Theories and Methodologies)	Kursen syftar till att utveckla deltagarnas förmåga och förtrogenhet med vetenskapliga teoretiska grundvalar, vetenskaplig metodik i allmänhet och med för pedagogik/didaktik specifika metoder i synnerhet. De studerande utvecklar under kursen sin färdighet i att självständigt kritiskt granska och bedöma aktuell forskning om nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer såsom de kommer till uttryck i aktuella avhandlingar i pedagogik och didaktik.
4. Akademisk literacitet, 7,5 hp. (Academic Literacy, Rhetoric and Genres)	Kursen syftar till att de forskarstuderande ska utveckla sin förmåga att kommunicera om forskning i allmänhet och sitt eget projekt i synnerhet på akademisk engelska i olika genrer. Därutöver syftar kursen till att ge doktoranderna ökade kunskaper i principer för avancerad litteratursökning och forskningsöversikter samt att utveckla en egen publikationsstrategi som examineras i samband med läsgruppen.
5. Forskar-seminarietkursen, 7,5 hp. (Research Seminars and Conference Participation - An Introduction to the Research Society)	Kursens syfte är att träna doktoranden i seminariekulturen. Förväntade studieresultat: doktoranden ska visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt.
6. Forskaren i samhället, 7,5 hp. (The Researcher in Society)	Kursen syftar till att doktoranden ska utveckla fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används samt visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Lärandeaktiviteter och examinationsformer

Kursernas arbetsformer förbereder och tränar de forskarstuderandes färdigheter och förmågor inför den kommande forskar- och lärarrollen. Kurserna inleds ofta med en föreläsning och översiktslitteratur/kompendier som ger en överblicksbild av kursens centrala frågor och teman. Syftet med detta är att skapa en gemensam grund för vidare fördjupningar av kursens teman. Deltagande i kurserna innebär ett stort mått av individuellt självständigt arbete i förhållande till litteraturen genom att skriva sig till förståelse, kamratgranska andras texter, samt att kontinuerligt kritiskt reflektera över kursinnehåll tillsammans med studiekamrater och lärare. Vid seminarier och i grupparbeten arbetar doktoranderna aktivt med att sammanfatta och ställa frågor till texten, till lärare och till varandra med syftet att fördjupa förståelsen av kursens teman och i relation till det egna avhandlingsarbetet. Doktoranderna skriver ett paper/PM till varje seminarietillfälle vilket sedan diskuteras i hel- och smågrupper. Lärarna ger skriftliga och muntliga kommentarer kontinuerligt.

Examinationen: utkast, ventilerings och betygssättning

I sin examinationsrapport ska doktoranden visa i texten att hen uppnått de förväntade studieresultaten för respektive kurs. Generellt för alla examinationer på forskarnivå krävs att doktoranden kan

- redovisa, jämförande analysera och kritiskt metareflektera över kursens huvudteman och litteratur på ett koherent sätt,
- argumentera nyanserat och språkligt korrekt i paritet med kraven på stringens i den akademiska genren och
- hantera akribi och referenshantering korrekt.

Examinationen kan skilja sig något åt mellan kurserna men kan t.ex. bestå av ett sammanfattande paper där tre – fyra av PM-texterna reviderats och fördjupats efter feedback av lärarna och kurskamraterna. Vid det sista seminarietillfället försvarar doktoranderna sitt paper vid ett ventileringsseminarium. En doktorand i gruppen agerar opponent och ger även skriftlig återkoppling. Varje doktorand ska vara både respondent och opponent vid ventileringen. Doktoranden får vid detta tillfälle såväl skriftlig som muntlig återkoppling på sin text av lärarna, opponenter samt kurskamraterna. Vid kursens examinationsdatum, som infaller ca en vecka efter ventileringsseminariet, skickar doktoranden in ett reviderat manus

som därefter betygssätts gemensamt av lärarna. Sambedömningen säkerställer att godkända doktorander har uppnått förväntade studieresultat. I de fall en komplettering behöver göras ger lärarna skriftliga kommentarer för att beskriva vad som ännu är oklart och när en ny version kan lämnas in för bedömning.

Utvärdering och kvalitetsarbete

Under kursernas gång diskuteras upplägg, innehåll, arbetsformer och arbetssätt kontinuerligt. Efter satt betyg får doktoranderna länken till en anonym digital utvärdering. En rapport skrivs ut och läggs ut på kursens hemsida. I slutet av varje år diskuteras kurserna med doktorandrådet och i professors- och docentgruppen för att på så sätt ytterligare utveckla kurserna.

Att bedriva forskning inom givna tidsramar: arbetsformer, progression och innehåll

Förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning inom givna tidsramar examineras framför allt i avhandlingen. Men redan under introduktionsutbildningen det första året diskuterar vi explicit hur man kan disponera sin tid effektivt, både på kort sikt – i relation till den individuella studieplanen – och på längre sikt.

Forskarens främsta metodiska redskap är det kontinuerliga skrivandet och revideringen av texter, där tänkandet får en materiell gestaltning som blir möjlig att reflektera över tillsammans med andra såsom handledare, lärare, läsare vid granskningsseminarier eller andra doktorander. I muntliga diskussioner görs associationer som sedan vävs in i nya versioner av texter. Mot bakgrund av detta är vår forskarutbildning i pedagogik fokuserad på en *kontinuerlig textproduktion*, där doktoranden får:

- Lämna in text i någon form i god tid till handledningsträffar (vanligen minst en gång per månad).
- Skriva PM till varje seminarium i samtliga kurser och ge studiekamrater feedback.
- Leverera manus i tid till läsare vid läsgrupp och slutseminarium.
- Ta ansvar tillsammans med handledaren för den övergripande planeringen av avhandlingsprojektet i den individuella studieplanen som ska revideras årligen.

I de fall doktorander inte lämnar text, paper eller individuell studieplan i tid är det i första hand huvudhandledarens, studierektors samt respektive kursansvariga lärares ansvar att följa upp och tillsammans med doktoranden förnya planeringen så att tidsramar kan hållas. Orsakerna till förseningar kan vara många och är ofta komplexa. Det kan t. ex. handla om yttre faktorer som problem med datainsamlingen och oväntat långa publikationsprocesser. På individnivå kan förseningar ibland bero på sjukdom eller sviktande självförtroende och motivation. Två gånger per år får doktoranderna en beräkning av hur lång tid som återstår av de totalt 48 månaderna efter eventuell avräkning för sjukdom, vård av sjukt barn eller institutionstjänstgöring. Eventuell prolongering för studentfackligt arbete läggs på i slutet i den sista studieplanen.

Prefekten har ett särskilt ansvar för att utreda om det finns något i arbetsmiljön som påverkar doktorandernas möjligheter att hålla tidsramar. Studierektor samtalar med doktorander varje vecka och dokumenterar eventuella faktorer i utbildningen som kan vara negativa för doktorandernas möjligheter att bli klara i tid. I de fall ohälsa kan konstateras ligga bakom en försening ska en rehabiliteringsplan upprättas i samråd med doktoranden.

Den individuella studieplanen är det dokument där planeringen dokumenteras och följs upp. I de fall där en försening inträffar försöker huvudhandledare och studierektor reda ut orsakerna så tidigt som möjligt genom samtal. Det är sällan enkelt att beskriva varför exempelvis en analys går långsammare än förväntat, och därför är studieplanen delvis ett trubbigt instrument som inte ger så mycket information om bakomliggande orsaker till förseningen. Ett utvecklingsområde som tidigare nämnts är att utveckla former för en mer sammansatt och rik dokumentation av handledningsprocessen. En sådan skulle ge mer information än vad som är möjligt att beskriva i den struktur som ges i den individuella studieplanen.

Av våra 26 anställda doktorander ligger samtliga utom två i fas med sin planering. Två är ca sex månader försenade. När det kommer till de aktiva doktorander som antagits för mer än fem år sedan är det svårare att bedöma progressionen eftersom denna kategori inte har någon betald arbetstid och studierna därmed får skötas på fritiden. Genom en extra satsning på handledning till ”gamla” doktorander har en grupp på ca tjugo nu kunnat disputerat eller kommer att göra det under 2017. En av dessa, som antogs, 2002 skriver: ”*De stödstrukturer i termer av seminarium och möjlighet att ansöka om extra handledningstid för att stödja ett avhandlingsarbete som slutförs efter utsatt tid har fungerat väldigt bra för mig. Det faktum att jag nu blivit klar är helt beroende på att besked givits snabbt och handledningen har utförts med en tydlig struktur och planering från handledare, med respons i såväl text som diskussioner.*”

Forskningens roll i samhället: kurser i kommunikation

Särskilt i de obligatoriska kurserna *Research Seminars and Conference Participation - An Introduction to the Research Society* och *Academic Literacy, Rhetoric and Genres*, tränas och examineras doktoranderna i att med auktoritet i nationella och internationella sammanhang presentera och diskutera forskningsresultat. Arbetsformerna i samtliga kurser dvs. skriva paper, diskutera i grupp etc., innebär en fortlöpande förberedelse inför att kunna kommunicera forskning i olika sammanhang. I kursen *Research Seminars*, som ges med låg intensitet under alla fyra åren, får doktoranden möjlighet att utveckla sin kommunikationsförmåga genom att presentera, motta kritik och revidera ett paper vid minst ett seminarium. Det finns minst ett regelbundet återkommande seminarium i alla åtta forskningsområden. Doktoranden tillhör vanligen två eller tre av dessa. Forskarseminariekursen examineras när doktoranden fått sitt paper antaget och presenterat vid en internationell konferens. Under kursens gång får doktoranden kontinuerlig kritik på såväl texten som sitt muntliga framförande.

Utöver forskarseminariekursen ges den tredelade obligatoriska kursen: *Academic Literacy, Rhetoric and Genres*. Kursen ges med låg intensitet under tre-fyra terminer och examineras i sin helhet i samband med läsgruppen (50 %) då doktoranden ska presentera en rapport över hur studiens resultat ska publiceras. I del ett av kursen tränar doktoranderna på att argumentera konsekvent och med auktoritet i olika retoriska genrer i akademisk engelska, såsom abstract, litteraturöversikt, diskussion etc. Del två handlar om att i workshopformat lära sig reflektera över sökstrategier och publikationsprocessen samt bekanta sig med de olika typer av tidskrifter där forskningsresultat i pedagogik/*education* publiceras. Denna del genomförs i samarbete med biblioteket.

Att stödja andras lärande

Genom arbetsformerna i kurserna, där samtliga doktorander ska ge återkommande synpunkter på varandras texter, skapas en kultur där lärandet och forskningsarbetet ses som en gemensam process och angelägenhet. Därutöver blir opponentförfarandet som avslutar alla kurser och som ingår i seminariekulturerna en viktig träning i att ge varandra konstruktiv kritik som leder

den andra vidare. Genom institutionstjänstgöring får doktoranderna möjlighet att utveckla sitt akademiska lärarskap. En majoritet av doktoranderna har också en lärarutbildning och omfattande lärarerfarenhet med sig redan när de påbörjar sin utbildning.

Utvärdering och uppföljning

Två av de obligatoriska kurserna; *Research Seminars* och *The Researcher in Society*, är nya och har inte ännu hunnit följas upp. De övriga har utvecklats sedan institutionen bildades 2011 men har reviderats till innehåll och form baserat på utvärderingarna (se nedan under Doktoranders perspektiv). Doktoranderna har gett vissa muntliga synpunkter även om de nya kurserna och de är mycket nöjda med särskilt forskarseminariekursen. När det gäller kursen *Academic Literacy* menar många att de önskar ännu mer skriftlig feedback för att kunna utveckla sin förmåga att uttrycka sig i akademisk genre, mer än vad undervisningsresursen i kursen kan ge. Detta kan avspegla hur viktig den akademiska engelskan blivit för doktorander i en tid när allt fler av publikationerna skrivs på engelska och i ett artikelformat som ställer särskilda krav på hur forskningsresultat ska beskrivas på ett begränsat utrymme. Institutionen försöker möta doktorandernas önskemål genom att ge de engelskspråkiga doktoranderna tid (institutionstjänstgöring) för att språkgranska och coacha sina doktorandkollegor. Det är en viktig satsning som vi tror ger våra doktorander större möjligheter att få sin forskning publicerad i internationella tidskrifter.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter

Intellektuell självständighet: antagning, process och examination

Intellektuell självständighet är en av de kvaliteter som ligger till grund för bedömningen av om en avhandling anses ge ett tillräckligt kunskapstillskott till disciplinen så att ett godkänt betyg därmed kan sättas. Vid disputationen ska doktoranden visa att denne står fri från sin handledare och självständigt kan redogöra för sin forskning och det bidrag avhandlingen utgör till disciplinen. Disputationen är slutpunkten på en lång process som startar redan vid rekryteringen. Det är därför viktigt utveckla en antagningsordning så att de kandidater rekryteras som har reella möjligheter att utveckla sin intellektuella självständighet, har tillräcklig intellektuell förmåga och som inte redan från start är uppknutna till en viss handledares val av perspektiv och vetenskapligt förhållningssätt eller krav från exempelvis externa finansiärer (se ovan under Aspekt: Forskarutbildningsmiljö). Därutöver gäller att utforma utbildningen så att doktoranderna får möjlighet att regelbundet presentera grunden för alla de val som varje forskningsprojekt bygger på, val som kan göras mer eller mindre medvetet och därmed i olika grad byggda på en självständig analys av vilka valmöjligheter som står till buds (se ovan under Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse).

I institutionens forskarutbildning får doktoranderna träna på att presentera sin forskning och det bidrag det förväntas ge redan från start i olika sammanhang och sedan under hela utbildningstiden. Genom trehandledarsystemet får doktoranden flera olika synpunkter och det kan antas forma en doktorand som inte blir lika beroende av sin huvudhandledare som i tidigare system. På motsvarande sätt ger institutionens storlek med många olika forskningsområden som bygger på skilda forskningstraditioner samt designen av arbetsformerna i forskarkurserna (med flera lärare i varje kurs) doktoranderna inblick i hur olika forskare med varierande metodologiska och teoretiska ansatser och antaganden, bedriver och diskuterar forskning. Det ger sammantaget doktoranden metakunskaper. Sådana gör det möjligt att utveckla en självständig kritisk hållning. Svårare blir det om doktoranden är alltför nära knuten till en enskild huvudhandledare. Det finns då en viss risk för att handledarens val av perspektiv och metodologi uppfattas som givna utan någon vidare diskussion om andra tänkbara val. Genom att vi explicit beskriver de olika handledarnas ansvarsområden får doktoranden möjlighet att förhålla sig till handledningsprocessen vilken ytterligare ökar möjligheten till ett intellektuellt och självständigt förhållningssätt.

Forskningsetiska överväganden och forskningens roll i samhället

I forskarutbildningen finns två obligatoriska kurser som fokuserar på forskningsetiska bedömningar och på förmågan att kunna reflektera över forskningens roll i samhället samt

kommunicera forskning utanför akademien. I kursen *Ethics in Educational Research* utvecklar doktoranderna sin värderingsförmåga och sitt etiska förhållningssätt. Kursens syfte är att ge möjlighet att utveckla sin förmåga att göra forskningsetiska ställningstaganden i relation till det egna avhandlingsarbetet samt att kunna formulera, analysera och problematisera forskningsetiska dilemman med utgångspunkt i regelverk och fördjupningslitteratur. Därutöver ger kursen deltagarna möjlighet att utveckla sin förmåga att i relation till etiska frågor visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används med fokus på pedagogiska och didaktiska fenomen och frågor. I kursen studeras regelverken, och nyare pedagogisk forskning analyseras kritiskt med utgångspunkt i etiska dilemman som doktoranderna dels hämtar ur litteraturen, dels själva formulerar. Därutöver diskuteras risker och möjligheter med att spara data digitalt.

Kursen *The Researcher in Society* syftar till att doktoranden ska utveckla fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används samt visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande. I kursen, som ges i workshopform lågintensivt varje termin under hela studietiden, ges de forskarstuderande möjlighet att tillsammans reflektera över sin och andras forskning och hur den presenteras och transformeras genom kommunikation på olika arenor. Vid examinationen förväntas den forskarstuderande ha utvecklat sin förmåga att reflektera över hur forskning kan bidra till samhällets utveckling och andras lärande. I detta ingår att lära sig uttrycka sig om och kring forskningresultat för olika typer av publik. Kursen ges på svenska och engelska och är indelad i olika teman.

1. Creating a Communication Strategy
2. Presentation Technique/Oral Presentations
3. Popular Scientific Presentations
4. Writing a Popular Scientific Summary
5. Media Exercise
6. Writing for the Web

Varje år genomförs en dag när de forskarstuderande bjuder in publik och presenterar sin forskning i populärvetenskapliga föredrag. Kursen examineras genom att doktoranden lämnar in en portfolio som bl.a. innehåller en kommunikationsstrategi för olika målgrupper, en självreflekterande bedömning av en populärvetenskaplig presentation, analyser av texter på webben och reflektioner över kommunikationsprocesser med olika målgrupper.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.

B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematisk upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter

Forskarutbildningens användbarhet

Det är inte helt enkelt att på ett systematiskt sätt följa upp vad som sker efter uttagen examen. Vi bjuder varje år in alumner till vår *Forskarutbildningskonferens* men endast några få kan delta eftersom de arbetar. Enkäter får erfarenhetsmässigt sällan tillräckligt antal svar för vara värda att analysera. Ett utvecklingsområde kan bli att utöka uppföljningen genom djupintervjuer med de doktorander som tagit examen. Idag följer vi upp vad som händer med våra examinerade studenter genom att titta på öppna källor. Våra data bygger därför på analyser av källor såsom LinkedIn, lärosätens egna webbplatser etc.

Översikt över examinerades sysselsättningar 2017

Arbete efter examen i forskarutbildningen 2012-2016	Antal (63)	Lärosäten/arbetsgivare
Lärare i skolväsendet (licentiander antagna till forskarskola)	2	Haparanda kommun, Kalmar kommun
Lärare med lektorstjänst i skolväsendet	1	Stockholms kommun
Gästlärare vid högskola	1	Konstfack
Doktorand (antagen efter lic.-examen)	4	Linnéuniversitetet, Stockholms universitet
Konsult	1	Egenanställd
Verksamhetsutvecklare/projektledare	4	Karolinska institutet, Stockholms universitet (biblioteket), Riksidrottsförbundet, Sollentuna kommun
Högskolelektor	4	Södertörns högskola, Högskolan i Gävle, Högskolan i Borås, Högskolan i Halmstad, Mälardalens högskola, Stockholms konstnärliga högskola, Teologiska högskolan i Stockholm
Universitetsadjunkt (licentiatexamen 4, samt en ännu ej befordrad?)	5	Linköpings universitet, Högskolan i Gävle, Stockholms universitet
Post doc/forskare	3	Sveriges lantbruksuniversitet, Stockholms universitet
Universitetslektor	30	Uppsala universitet, Örebro universitet, Stockholm universitet
Pensionerade alt utflyttade från Sverige, inga uppgifter om nuvarande sysselsättning	8	

Sammanställningen ovan över samtliga med uttagen examen visar att en överväldigande majoritet av våra doktorer och licentiander under åren 2012-2016 (63 stycken) snabbt får ett arbete och att flertalet arbetar vidare inom akademien (44 stycken, ca 70 %). Även de som tagit licentiatexamen har i flera fall tagit sig vidare genom att antas till doktorsnivån (fem stycken) medan andra som genomgått en forskarskola arbetar i skolväsendet (tre stycken). Fyra med licentiatexamen har blivit anställda som högskole- eller universitetsadjunkter. Det finns även exempel på doktorer (fyra stycken) som gått vidare till anställningar som ämnesexperter och projektledare vid såväl lärosäten, civila organisationer som kommuner. Vi menar att detta utfall visar att forskarutbildningen ger kunskaper som efterfrågas av akademien (även om man stannat vid licentiatexamen) samt att det även finns goda förutsättningar för de examinerade som har ett kunskapsintresse som främst riktar sig mot arbeten i andra samhällssektorer. Åtta examinerade har vi inte hittat några uppgifter om: någon eller några kan vara pensionerade, andra vet vi har flyttat utomlands.

Så länge lärosätena har ett stort behov av nyrekryteringar förefaller det som om nyexaminerade väljer akademien. De arbeten som kan erbjudas i andra sektorer är mindre väl beskrivna vad gäller arbetsuppgifter, karriärmöjligheter etc. De satsningar som gjorts på forskarskolor med avgång vid licentiatexamen visar att de inte självklart leder till fortsatta karriärer inom skolväsendet. Flera licentiander från de forskarskolor som institutionen deltagit i har istället blivit antagna till vidare studier för att avsluta med doktorsexamen. Här finns en utvecklingspotential: akademien såväl som andra avnämare och samarbetsparter behöver finna former för angelägna samarbeten om hur framför allt lärare och tjänstemän inom skolförvaltning kan skaffa sig fördjupade kunskaper om systematisk kunskapsproduktion/forskning som kan komma skolverksamheten till del.

Ett problem med forskarskole-upplägget, där doktoranderna studerar endast på 50 %, är att kontakten med forskningsmiljön riskerar att bli sporadisk och fragmenterad; doktoranderna kan missa kurstillfällen och seminarier som krockar med andra professionella åtaganden, och får därmed inte alltid tillgång till de sätt att tänka och resonera som utmärker forskningshantverket inom det studerade området. Samtidigt finns ofta explicita eller implicita krav på att forskarskole-anknutna doktorander och licentiander som samtidigt har läraranställning i skolan, parallellt med sina forskarstudier ska ta ansvar för att driva igenom konkreta utvecklingsarbeten i skolan, vilket är svårt att kombinera med de intellektuella och tidsmässiga krav som ställs inom forskarutbildningen. I forskarskolor som leder till licentiatexamen med förhoppning om att den dubbla anknytningen till akademien respektive skolan ska leda till att forskarstudenterna ska stanna i skolväsendet efter examen blir det särskilt viktigt att såväl lärosäten som avnämare tydligt beskriver sina respektive utgångspunkter och hittar utbildningsformer som skapar förutsättningar för ett fortsatt engagemang i skolan. I nuläget har institutionen valt att inte vara med i den typen av samarbeten, men här kan finnas behov av att utveckla nya fruktbara former för samverkan. Licentiatexamen är enligt den gällande allmänna studieplanen fortfarande möjlig som etappavgång i forskarutbildningen, men institutionen har inte som princip att anta forskarstuderande endast till licentiatexamen.

Systematisk utveckling av uppföljningen

Ett utvecklingsområde är uppföljningen av alumnis erfarenheter. Att göra en undersökning med arbetsgivare/avnämare tror vi är svårt av etiska skäl, eftersom varje enskild arbetsgivare endast har några få eller kanske bara en medarbetare som tagit examen hos oss. Vi kan ändå göra antagandet att våra tidigare doktorander klarat sig bra i konkurrensen eftersom de vid externa sakkunnigbedömningar hamnat högt och därmed fått en anställning. Det gäller särskilt

dem som vi själva anställt som lektorer efter granskning av externa sakkunniga som kommit fram till att även relativt nydisputerade kommit högt i rangordningen av sökande.

Institutionstjänstgöring som meriteringsgrund

Samtliga doktorander erbjuds institutionstjänstgöring om antingen 10 eller max 20 % av arbetstiden. Institutionen informerar doktoranderna i samband med anställningen om att vi gärna ser att de deltar i institutionens arbete på flera olika sätt och att denna erfarenhet har ett högt meritvärde när de är klara och ska söka arbete oavsett om det är inom akademien eller i något annat organisatoriskt sammanhang.

De flesta doktorander som väljer att ta på sig institutionstjänstgöring börjar handleda och undervisa under det andra året i utbildningen. Vi har även doktorander som gjort sin institutionstjänstgöring inom administrativa arbetsuppgifter såsom språkgranskning, internationella utbytesfrågor samt konferensadministration. Samtliga doktorander som ska undervisa måste läsa en kurs i universitetslärovet pedagogik om 7,5 hp. Kursen kan tillgodoräknas enligt den allmänna studieplanen. Studierektor informerar samtliga doktorander om vikten av att dokumentera samtliga erfarenheter i en pedagogisk meritportfölj inför framtida ansökningar. Stockholms universitet erbjuder även karriärvägledning centralt som komplement till den som handledarna ger. Då Centrum för universitetslärovet utbildning ligger vid institutionen har doktoranderna också goda möjligheter att delta i olika kurser som ges där, t.ex. om hur man bygger upp en meritportfölj eller utvecklar sitt handledarskap.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter

Former för inflytande

Vid institutionen finns ett *Doktorandråd* som formellt utser representanter till styrelsen och till de övriga mötesformer där doktoranderna är deltagare såsom *Forskarutbildningskollegiet* (en gång per termin) och *Forskarutbildningskonferensen* (heldagskonferens 1 dag per år). Doktorandrådet har huvudansvaret för programmet vid konferensen (se vidare ovan under Aspekt: Personal).

I samband med de stora förändringar som gjordes inför nedläggningen av forskarutbildningsämnena didaktik och internationell och jämförande pedagogik informerades doktoranderna såväl muntligt som skriftligt hösten 2015, och de fick även möjlighet att lämna skriftliga kommentarer på det nya förslaget på allmän studieplan i ämnet pedagogik. Under 2014 tog doktorandrådet initiativ till *Doktorandseminariet*, som formellt sett är ett arbetslagsmöte en gång i månaden med obligatorisk närvaro för doktorander med anställning vid institutionen, men övriga är också välkomna. I övrigt se beskrivningen av miljön och om trehandedarsystemet i relation till doktorandernas perspektiv och nöjdhet ovan under Aspekt: Forskarutbildningsmiljö.

En svårighet för doktoranders inflytande i utbildningen är att det krävs ambition och en hel del tid att sätta sig in i de regelverk som styr utbildningen. Det gäller således för de forskarstudierande att lära sig i vilka frågor och forum de kan vara med och påverka och vilket handlingsutrymme de i realiteten har. Deltagande i beslutande organ ger möjlighet till prolongering. För att öka transparensen i beslutsprocesser och öka möjligheterna för doktoranderna att påverka är det viktigt att skapa en överblick över de beslutsordningar och rutiner som reglerar forskarutbildningen. Sedan 2012 har institutionen en tillsammans med doktorandrådet årligen reviderad handbok på svenska och engelska. Den ger doktoranderna möjlighet att sätta sig in i styrningen. I varje ny version av *Handboken* vävs de diskussioner som förts med doktorandrådet in. I den senaste versionen (www.edu.su/internt/forskarutbildning) finns t.ex. en längre diskussion om arbetsformerna i kurserna som tillkommit efter sådana diskussioner. Årlig revision av *Handboken* är således en metod vi använder för att arbeta systematiskt med doktorandernas inflytande i utbildningen.

En hel del frågor som doktorander haft synpunkter på, t.ex. i samband med arbetet med den nya allmänna studieplanen, och velat revidera, är dock reglerade i HF eller i SU:s interna regelverk för forskarutbildningen. Det kan exempelvis handla om vilka kunskaper som doktorander ska utveckla under studietiden, och vilka kurser som ska vara obligatoriska. Här har vi istället gett doktoranderna möjlighet att få ett reellt inflytande över formerna för kurser och andra obligatoriska moment i utbildningen. Detta har i sin tur lett fram till en mycket intressant diskussion och ett utvecklingsarbete baserat på utvärderingar av tidigare kurser. I samband med att många doktorander nu kommer utifrån, dvs. inte har socialiserats in i miljön

genom att redan innan antagningen delta vid seminarier som masterstudenter, krävs en mer genomtänkt plan än tidigare för hur kurserna ska läggas upp. Många doktorander har en internationell bakgrund och därmed andra förväntningar på kurserna innehåll och form än de med svensk bakgrund. I samtal med doktorandrådet och professors- och docentgruppen under våren 2016 enades vi om att utveckla en mer explicit beskrivning av kursernas arbetsformer och arbetssätt. Utvecklingsarbetet sammanfattas i handboken för forskarstuderande som finns på webben.

Fysisk och psykosocial arbetsmiljö

Samtliga doktorander har en ergonomiskt utformad arbetsplats med ståbord och andra hjälpmedel för dem som det behöver enligt sjukgymnast. De har också möjlighet att träna på arbetstid i den närbelägna idrottshallen samt får betalt för friskvård om 1500 kr per år.

Det finns också regelbundna mindre formella kontaktytor mellan doktorandrådet och framför allt studierektor för forskarutbildningen som tillika är doktorandernas närmast chef; ett ”doktorandfika” som inleder varje arbetsvecka och där doktoranderna har möjlighet att diskutera aktuella frågor med studierektor. Därutöver kan doktorandrådet när som helst ta upp frågor med studierektor. Vid olika tillfällen informeras studierektor om för doktorandrådet aktuella frågor. För den psykosociala arbetsmiljön är det väsentligt att snabbt kunna lyfta ev. problem innan de vuxit eller spridits i form av oro, rykten etc. Även här är *Handboken* viktig eftersom den ger doktoranderna möjlighet att kontrollera förhållanden och regler innan alltför mycket frustration byggs upp.

Varje torsdagseftermiddag har vi *institutionsfika* där samtliga medarbetare som har möjlighet möts. De veckor när styrelsemötet skett ges information om vad som beslutats etc. Vid andra tillfällen informeras om nya administrativa rutiner eller om nya digitala system etc. Fikastunderna är en viktig del av arbetsmiljön och ger doktoranderna chans att lära känna kollegiet på ett informellt sätt. De tidigare beskrivna årliga internaten har samma funktion att sammanföra medarbetare som i en ny miljö förutom att diskutera konferensens teman, kan diskutera högt och lågt för att ytterligare stärka sina band och kanske initiera nya samarbeten. Dessa träffar ökar trivseln och samhörigheten på arbetsplatsen.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Strategier och uppföljning av jämställdhet i forskarutbildningen

Den anonymiserade antagningsprocessen är en medveten strategi för att skapa jämställda villkor för de sökande så att kön eller andra bakgrundsfaktorer inte ska påverka bedömningen av kandidaternas förmåga att tillgodogöra sig forskarutbildningen. Könssammansättningen i gruppen ”doktorander med finansiering” är relativt jämn med 14 kvinnor och 12 män. Att låta lärare och handledare undervisa i grupper där båda könen finns företrädda är ytterligare en strategi för att öka jämställdheten i forskarutbildningen.

Sedan 2013 har institutionen haft en medarbetare som representant i fakultetens jämställdhetsgrupp och som varit ansvarig för jämställdhetsarbete som bl.a. annat omfattat kartläggning och utveckling av manliga och kvinnliga doktoranders arbetsvillkor. Den jämställdhetsansvarige ledde också en arbetsgrupp som utformade institutionens plan för lika rättigheter, vilken fastställdes av institutionsstyrelsen 2014. Institutionen har därefter ytterligare förstärkt denna utveckling genom att styrelsen, efter ett rektorsbeslut hösten 2015, tog beslut att tillsätta en grupp som kunde arbeta med jämställdhets- och jämlikhetsfrågor. Gruppen som tillsatts från och med februari 2016 har en rådgivande funktion i relation till institutionsledningen och har som uppgift att systematiskt identifiera och följa upp utvecklingsområden kring jämställdhet.

I handledargruppen har vi för tillfället fler manliga professorer än kvinnliga eftersom flera kvinnor nyligen gått i pension, men flera av de kvinnliga docenterna bedöms ligga nära befordran till professor och såväl SU centralt som institutionen gör riktade satsningar för att dessa ska kunna ges tillfälle att skriva klart artiklar etc. för att kunna gå in med ansökan om befordran. Att samtliga docenter erbjuds huvudhandledning och undervisning på forskarnivå är en satsning som institutionen gör för att se till att särskilt kvinnliga docenter kan skaffa sig nödvändiga meriter för att söka befordran till professor. Därutöver har forskningsområdena möjligheter att i sin budget välja att prioritera kvinnliga kandidater för att få mer tid för meritering, exempelvis färdigställa artiklar och forskningsansökningar. En diskussion pågår i handledarkollegiet om hur vi på bästa sätt ska stödja lektorer som önskar befordran till docent eller professor. Handledning och undervisning i kurser på forskarnivå sker alltid i grupper där både män och kvinnor deltar. Våra möten och undervisningen i forskarutbildningen läggs vanligen mellan 10 och 15 för att underlätta för småbarnsföräldrar.